

Titel: Overvågning af sorthovedet måge <i>Larus melanocapala</i> som ynglefugl			
Dokumenttype: Teknisk anvisning	TA. nr.: A145	Version: 1	Oprettet: 10.10.2012
Forfattere: Stefan Pihl, Thomas Eske Holm, Johnny Kahlert & Bjarne Søgaard Aarhus Universitet	Gyldig fra: 10.10.2012		
	Sider: 8		
	Sidst ændret:		
TA henvisninger			

0 Indhold

1 Indledning	2
2 Metode	2
2.1 Tid, sted og periode	2
2.2 Udstyr	3
2.3 Procedure	3
2.3.1 Stam- og kortdata	3
2.3.2 Observationer	3
3 Databehandling	5
4 Kvalitetssikring	5
4.1 Kvalitetssikring af data og dataaflevering	5
5 Referencer	6
6 Bilag	6
6.1 Feltskema	6
7 Oversigt over versionsændringer	8

Udgået 1. april 2017

1 Indledning

Formålet med denne tekniske anvisning (TA) er at angive en standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende sorthovedet måge. Denne TA bygger overvejende på den tekniske anvisning til overvågning af ynglefugle under NOVANA i perioden 2004-2009 (Pihl & Kahlert 2004).

Sorthovedet måge er en fåtallig ynglefugl i landets sydlige del, specielt i Vadehavsområdet. Arten er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1. Bevaringsstatus for sorthovedet måge blev vurderet usikker ved en foreløbig vurdering af national bevaringsstatus for fuglearter i 2003 (Pihl m.fl. 2003).

2 Metode

Overvågning af sorthovedet måge gennemføres som en overvågning af bestandsstørrelse på baggrund af oplysninger i DOFbasen om aktive og mulige ynglepar, Intensiv 2. Overvågningen består af basisovervågning.

Basisovervågning

Basisovervågning omfatter bestandsstørrelse og udbredelse.

Udvidet overvågning

Da national bevaringsstatus foreløbig er vurderet som usikker for sorthovedet måge (Pihl m.fl. 2003), gennemføres udvidet overvågning ikke. Overvågningsmetoden vil blive revurderet, hvis bevaringsstatus ændres til ugunstig.

2.1 Tid, sted og periode

Sorthovedet måge eftersøges både i og uden for EF-fuglebeskyttelsesområder.

Overvågning af ynglefugle i felten gennemføres i perioden 1. juni - 30. juni. På dette tidspunkt vil trækfuglene have passeret Danmark og risikoen for at forveksle trækfugle og ynglefugle vil således være minimeret. Dage med vedvarende regn, tåge eller stærk blæst er uegnede til feltobservationer.

Lokaliteter, der undersøges for ynglende sorthovedet måge, består af kendte ynglelokaliteter for arten siden 1980 samt potentielle ynglelokaliteter med konstateret forekomst af sorthovedet måge. Potentielle ynglelokaliteter udgøres af småøer eller randzoner i søer med rør, hvor der i forvejen findes en hættemåge- eller stormmågekoloni.

2.2 Udstyr

Ved optælling medbringes håndkikkert (7-12 X forstørrelse) og teleskop (20-30 X forstørrelse). Derudover medbringes GPS, kort eller ortofoto til positionering af observationer, feltskema og skriveredskaber.

2.3 Procedure

2.3.1 Stam- og kortdata

Sorthovedet måge overvåges ud fra tilsendte data fra DOFbasen om mulige og sikre ynglepar i de enkelte NST-enhederes områder. Det er ikke inventørens opgave at have kendskab til sorthovedet måges ynglelokaliteter, da disse kan variere fra år til år.

NST-enhederne modtager oversigter over frigivne yngleobservationer af sorthovedet måge i deres enhed fra DOFbasen. Frigivne angiver at hemmeligholdte observationer nu er tilgængelige. De tilsendte data fra DOFbasen suppleres i rimeligt omfang med egen lokal viden om yngleforekomster.

2.3.2 Observationer

De tilsendte data fra DOFbasen noteres feltskemaet (bilag 6.1). I tilfælde af, at der mangler data til at feltskemaet kan udfyldes tilfredsstillende, indhentes de manglende data ved kontakt til observatør/artscaretaker. Hvis der tages kontakt til observatør/artscaretaker er det vigtigt, at personen ikke pålægges ekstra arbejde ud over at svare på opklarende spørgsmål i forhold til den pågældende observation. Såfremt data ikke kan indhentes ved kontakt til observatør/artscaretaker indhentes de manglende data ved en feltbesigtigelse.

NST-enheder kan supplere de tilsendte yngleobservationer fra DOFbasen med andre observationer, som enheden har kendskab til, såfremt det samlede antal overvågede ynglelokaliteter ikke overstiger det programsatte antal for det pågældende år. Feltbesigtigelse foretages såfremt feltskemaet ikke kan udfyldes tilfredsstillende ud fra eksisterende data.

Overvågning i felten

Potentielle ynglelokaliteter, hvor arten planlægges eftersøgt, indtegnes på feltkort (landkort eller ortofoto). Dette kan fx være en mindre ø i en sø eller en randzone med rør eller siv, hvor der er set et eller flere mulige ynglepar i en koloni af måger. Ynglelokalitetens stednavn, ansvarlig myndighed for overvågningen og dato registreres på feltskema (bilag 6.1). Hvis ynglelokaliteten ikke har et officielt stednavn som fremgår af kort fra Kort- og Matrikelstyrelsen, navngives ynglelokaliteten med henvisning til nærmeste stednavn, fx "Ø i klæggrav 500m N for Sneum sluse".

Området overvåges fra et til flere egnede punkter med udsigt over den potentielle ynglelokalitet. Observationer af adulte sorthovedet måger markeres på feltkortet med bemærkninger om adfærd og udseende, som indikerer

at fuglene er i færd med en ynglecyklus. Evt. redefund markeres ligeledes på feltkortet. Ud fra de indsamlede oplysninger gives en samlet vurdering af, om der er tale om et sikkert, sandsynligt eller muligt ynglepar. Vurderingen noteres i feltskemaet (bilag 6.1).

Følgende definitioner kan bruges under overvågning i felten, samt til at verificere løsfund fra DOFbasen eller andre kilder (efter Grell 1998):

Sikkert ynglefund:

- Tydelig afledningsadfærd hos gamle fugle
- Fund af frisk brugt rede fra samme år
- Gamle fugle med føde til ungerne/direkte ungefodring
- Gamle fugle, der flyver til og fra rede under omstændigheder, der tyder på, at reden er besat
- Øvrige omstændigheder, der tyder på, at en rede er besat
- Rede med æg eller friske æggeskaller
- Rede med unger eller dununger

Sandsynligt ynglefund:

- Fugle (eller par), der tilsyneladende hælder territorium
- Parringsadfærd
- Ængstelig kalden fra gamle fugle, der gør det sandsynligt, at der er rede eller unger i nærheden
- Redebyggende fugle
- Fugle, der samler redematerialer

Muligt ynglefund:

- Adulte gamle fugle ses 1/6 - 30/6 i mulig ynglebiotop uden at noget tegn på ynglen i øvrigt er bemærket.

I kommentarfeltet noteres, hvor data stammer fra (NST, DOF, navn på ringmærker etc.).

Der angives koordinater på alle punkter, hvor adulte sorthovedet måger er observeret. Observationerne skal altid positioneres med UTM-koordinater (UTM32/Eureref89). Positioneringen kan foretages direkte ved at anvende GPS under optælling eller indtegne positionen på et kort eller ortofoto. Hvis observatorspunkter indtegnes på kort eller ortofoto positioneres punkterne efterfølgende ved hjælp af GIS.

3 Databehandling

Data fra feltskemaet (Bilag 6.1) overføres til indtastningsfladen for sorthovedet måge i Danmarks Naturdata under Danmarks Miljøportal.

Her findes også nærmere oplysninger om indtastning og redigering af data samt dataflow under "Vejledninger" og "Brug af systemet".

Registreringer af sorthovedet måge, som FDC-Bio måtte gøre under overvågnings- eller forskningsaktiviteter, vil være til rådighed for relevante myndigheder eller blive indtastet i Danmarks Naturdata.

Ved indtastning i databasen overføres det overvågede område fra feltkort til databasen. På kortet markeres observationspunkter. Ved indtastning af arter, som er hemmeligholdte af DOF, angives ingen lokalitet men blot et område, som fx Nordsjælland. Der indtegnes en polygon på 10 x 10 km², som dækker den enkelte observation.

4 Kvalitetssikring

4.1 Kvalitetssikring af data og dataaflevering.

I forbindelse med håndtering af naturdata er der defineret en kvalitetssikringsprocedure, der omfatter selve indtastnings- og redigeringsprocessen, men også det videre forløb i forbindelse med godkendelse af data på kommunalt, regionalt og fagdata-centerniveau understøttes af systemet. Se nærmere oplysninger herom i Danmarks Naturdata under "Vejledninger" og "Kvalitetssikringsflow".

Der vil desuden blive udarbejdet en datateknisk anvisning for kvalitetssikring af terrestriske JOVANA-data i naturdatabasen. Nærværende TA vil blive opdateret med et link til den datatekniske anvisning, når denne foreligger.

5 Referencer

Grell, M.B. 1998. Fuglenes Danmark. – Gads Forlag. 825 s.

Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. (2003): Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet 2003. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU, nr. 462. 130 s.

Pihl, S. & Kahlert, J. (2004): Teknisk anvisning for overvågning af yngleugle. 2.0. Danmarks Miljøundersøgelser. - Teknisk anvisning fra DMU's Fagdatacenter for Biodiversitet og Terrestrisk Natur F1. 69 s.

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K. E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J., Baatrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenshøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. 2005. Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. - Faglig rapport fra DMU, nr. 457, 2. udgave. 462 s.

6 Bilag

6.1 Feltskema

Bilag 6.1 se næste side

BILAG 6.1

SORTHOVEDET MÅGE feltskema

NOVANA

Version 1 gældende fra 10.10.2012

Stamdata

Dato:	Hemmeligholdt par: Ja ☐ Nej ☐
Ansvarlig myndighed:	Inventør:

Kortdata

Ynglelokalitetens stednavn:

Det undersøgte/overvågede område indtegnes på kort til senere registrering som polygon i Danmarks Naturdata

OvervågningsdataMulig ynglelokalitet besøgt, men ingen ynglepar registreret

Antal ynglepar			Observationspunkt		Bemærkninger (f.eks. antal rugende fugle, unger mv.)
Sikre	Sandsynlige	Mulige	UTMx	UTMy	

Evt. kommentarer:

7 Oversigt over versionsændringer

Version	Dato	Emne:	Ændring:

Udgået 1. april 2017